

Uwagi do projektu założeń do Zintegrowanego Planu Zarządzania Transgranicznym Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowieska

Przedstawiając poniżej szczegółowe uwagi¹ do “Projektu Założeń do Zintegrowanego Planu Zarządzania Transgranicznym Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowieska”, w nawiązaniu do ogłoszonych, w dniu 3 stycznia 2017 r., konsultacji społecznych², zwracamy szczególną uwagę na dwie zasadnicze kwestie:

1. niezgodność projektowanych założeń z oficjalną dokumentacją UNESCO, a w szczególności z orzeczeniem wyjątkowej uniwersalnej wartości obiektu (SOUV - Statement of Outstanding Universal Value)³;
2. dalece niesatysfakcjonujący sposób realizacji zaleceń misji IUCN w obszarze włączania zainteresowanych stron w procesy decyzyjne⁴, czego świadectwem jest brak odpowiedzi na dotychczasowe propozycje organizacji pozarządowych w sprawie decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO numer 40COM7B.92⁵, a także niezwykle krótki termin konsultacji społecznych odnośnego dokumentu (4 dni robocze, co samo w sobie stanowi naruszenie obowiązku wynikającego z art. 8 w związku z art. 6 ust. 3 Konwencji z Aarhus, por. w pkt 92 orzeczenia Komitetu w sprawie przeciwko Hiszpanii, ACCC/C/2008/24), pomimo wcześniejszych próśb o udostępnienie harmonogramu planowanych prac i spotkań dotyczących Zintegrowanego Planu Zarządzania obiektem dziedzictwa przyrodniczego „Puszcza Białowieska”.

Mając powyższe na uwadze **wnoskujemy o usunięcie istniejących niezgodności i uwzględnienie poniższych uwag.**

Jednocześnie wnoskujemy o wyznaczenie terminu składania uwag, w ramach konsultacji kolejnych dokumentów związanych z przygotowaniem Planu Zarządzania, w terminie nie krótszym niż 21-30 dni, tak aby społeczeństwo miało realną możliwość wyrażenia swojej opinii.

¹ Uwagi organizacji pozarządowych: ClientEarth Prawnicy dla Ziemi, Dzika Polska, Greenmind, Greenpeace Polska, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Pracownia na Rzecz Wszystkich Istot oraz WWF Polska

² <https://www.mos.gov.pl/komunikaty/szczegoly/news/konsultacje-projekt-zalozen-do-zintegrowanego-planu-zarządzania-transgranicznym-obiektem-sw/> - dostęp 10 stycznia 2017 r.

³ <http://whc.unesco.org/en/list/33>

⁴ Pkt. 1 rekomendacji zawartych w raporcie z misji IUCN, która miała miejsce w czerwcu 2016 r.

Lethier, H.; Avramoski, O., 2016 - IUCN Advisory Mission to the World Heritage property “Białowieża Forest”, Białowieża, 4-8 June 2016, Mission report, June 21016, IUCN, Gland

⁵ Pisma z 23 września, 21 października i 21 listopada 2016 r.

Założenia do opracowania Zintegrowanego Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska:

1. Wyjątkową wartość uniwersalną obiektu stanowią

Punkt ten jest niezgodny z orzeczeniem wyjątkowej uniwersalnej wartości (SOUV - Statement of Outstanding Universal Value)⁶, stąd wnioskujemy o jego zmodyfikowanie tak, aby odpowiadał przyjętemu przez Komitet Światowego Dziedzictwa UNESCO SOUV. Co stanowi wyjątkową uniwersalną wartość jest jasno określone i dostępne w wspomnianym dokumencie, zgodnie z którym, w punkcie tym powinno się znaleźć:

- Istnienie Puszczy Białowieskiej jako kompleksu lasów nizinnych, charakterystycznych dla ekoregionu lasów mieszanych Środkowej Europy oraz szereg siedlisk nieleśnych, w tym łąki wilgotne, doliny rzek i inne tereny podmokłe. Dzięki trwającej od kilku wieków ochronie, Puszcza zachowała swój pierwotny charakter po dziś dzień.
- Wyjątkowe znaczenie dla ochrony przyrody z uwagi na powierzchnię starodrzewi obejmujących duże nietknięte obszary, na których zachodzą procesy naturalne.
- Bogactwo martwych drzew – zarówno stojących jak i leżących, przekładające się na dużą różnorodność gatunków grzybów i bezkręgowców saproksylicznych.
- Żyjąca na wolności populacja żubra – gatunku przywróconego dzięki działalności ludzkiej do Puszczy Białowieskiej i chronionego in situ;
- Zapewnienie kontynuacji naturalnych procesów ekologicznych i biologicznych, właściwy stan ochrony i zachowania zbiorowisk oraz gatunków oraz obecność rozległych, nieprzekształconych obszarów jest istotą ochrony przyrody.

Wnioskujemy o zmianę punktu 1. na zaproponowany powyżej zgodny z orzeczeniem wyjątkowej uniwersalnej wartości.

2. Obiekt Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieska” będzie zawsze miejscem, gdzie:

- Proponujemy zmodyfikować podpunkt pierwszy z „Nadrzędną zasadą zarządzania jest ochrona dzikiej przyrody oraz szacunek dla wyjątkowej sieci powiązań w ekosystemach; w strukturze drzewostanu przeważają starodrzewia o charakterze naturalnym;” na odpowiadającym SOUV:

„Nadrzędną zasadą zarządzania jest ochrona wyjątkowej uniwersalnej wartości, w tym dzikiej przyrody z kluczową rolą dużych zasobów martwego drewna oraz procesów naturalnych, jak i szacunek dla wyjątkowej sieci powiązań w ekosystemach; w strukturze drzewostanu przeważają starodrzewia o charakterze naturalnym;”

- Punkt „Ochrona różnorodności biologicznej uwzględnia zrównoważone użytkowanie zasobów przez lokalne społeczności, w kontekście zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej.” należy zmodyfikować, tak aby był w zgodzie z Art. 119

---

⁶ <http://whc.unesco.org/en/list/33>

„Wytycznych operacyjnych do realizacji Konwencji światowego dziedzictwa”⁷.
Wnioskujemy o modyfikację brzmienia tego punktu do:

„Ochrona różnorodności biologicznej uwzględnia zrównoważone użytkowanie zasobów przez lokalne społeczności, w kontekście zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieckiej, pod warunkiem, że zrównoważone użytkowanie lub jakiegokolwiek inne zmiany nie będą miały niekorzystnego wpływu na wyjątkową uniwersalną wartość Dobra.”

- Wnioskujemy o dodanie punktów:
  - Przestrzegane będą zasady użytkowania stref UNESCO, określone w Dokumencie Nominacyjnym z 2012 roku⁸, które stanowią wytyczne do zarządzania Obszarem,
  - Obecność rozległych, nieprzekształconych obszarów jest istotą ochrony przyrody. Powyższy zapis znajduje się w SOUV.

3. Podstawowe cele zarządzania Obiektem

W tym punkcie znajdują się stwierdzenia niezgodne z założeniami ochrony i zarządzania przyrodniczym Obiektem Światowego Dziedzictwa. Punkt ten należy zmodyfikować, tak aby odpowiadał założeniom ochrony wyjątkowej uniwersalnej wartości, która „*będzie kluczowym odniesieniem dla przyszłej ochrony i zarządzania dobrem*” zgodnie z art. 51 „Wytycznych operacyjnych do realizacji Konwencji Światowego Dziedzictwa”. Ponadto, w SOUV bardzo wyraźnie podkreślone jest „*wyjatkowe znaczenie [Obszaru] dla ochrony przyrody z uwagi na powierzchnię starodrzewi obejmujących duże nietknięte obszary, na których zachodzą procesy naturalne. Ich rezultatem jest bogactwo martwych drzew – zarówno stojących jak i leżących, przekładające się na dużą różnorodność gatunków grzybów i bezkręgowców saproksylicznych.*”

W związku z powyższym, wnioskujemy o zmianę zapisu pierwszego akapitu na:

„**Podstawowe cele zarządzania Obiektem** to ochrona wyjątkowej uniwersalnej wartości, w tym zachowanie procesów naturalnych oraz unikalnej kombinacji siedlisk i gatunków kompleksu lasów nizinnych, charakterystycznych dla ekoregionu lasów mieszanych Środkowej Europy. Szczególną ochroną objęte są procesy naturalne, starodrzewy oraz bogactwo martwych drzew – zarówno stojących jak i leżących, przekładające się na dużą różnorodność gatunków grzybów i bezkręgowców saproksylicznych.”

Dalsze zapisy punktu „Podstawowe cele zarządzania Obiektem” są w niektórych miejscach niezgodne z wymaganiami ochrony wyjątkowej uniwersalnej wartości, stąd należy je zmienić. Co więcej, wyrażamy zaniepokojenie obecnością stwierdzeń, które są sprzeczne z ochroną wyjątkowej uniwersalnej wartości, takimi jak:

- dopuszczanie możliwości wykonania „*działania związane z ograniczeniem populacji kornika drukarza i innych czynników chorobotwórczych*”. Zgodnie z rekomendacjami misji IUCN⁹ gradacje kornika są częścią procesów naturalnych, co potwierdzają wyniki badań naukowych.

⁷ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention (WHC.15/01 8 July 2015), <http://whc.unesco.org/en/guidelines/>

⁸ Nomination Dossier to the UNESCO for the Inscription on the World Heritage List: <http://whc.unesco.org/uploads/nominations/33ter.pdf>

⁹ Lethier, H.; Avramoski, O., 2016 - IUCN Advisory Mission to the World Heritage property “Białowieża Forest”, Białowieża, 4-8 June 2016, Mission report, June 21016, IUCN, Gland

- „*pozyskanie drewna oraz regulacja liczebności zwierząt łownych związane są wyłącznie z potrzebą ochrony siedlisk i ochrony lasu, i nie wynikają z przesłanek ekonomicznych*” – pozyskanie drewna oraz regulacja liczebności zwierząt łownych są sprzeczne z założeniami ochrony wyjątkowej uniwersalnej wartości. W szczególności pozyskanie drewna jest niezgodne z ochroną siedlisk leśnych i lasu oraz zachowaniem bogactwa „*martwych drzew – zarówno stojących jak i leżących, przekładające się na dużą różnorodność gatunków grzybów i bezkręgowców saproksylicznych*”. Z tego powodu pozyskanie drewna nie powinno być motywowane ochroną siedlisk i ochroną lasu.

Regulacja liczebności zwierząt łownych bez oceny zawartej w Strategicznej Ocenie Oddziaływania na Środowisko może być sprzeczna z celem ochrony zagrożonych gatunków. Przykładem takiego zagrożenia były przeprowadzone w Puszczy Białowieskiej w latach 1992-1996 intensywne odstrzały saren i jeleni, co spowodowało niemal 5-krotny spadek zagęszczenia sarny. W konsekwencji redukcji pogłowia jeleniowatych doszło do ograniczenia sukcesu rozrodczego rysi i spadku liczebności populacji tego gatunku. Z tego powodu pozyskanie zwierząt łownych nie powinno być motywowane ochroną siedlisk i ochroną lasu.

Takie stwierdzenia są niedopuszczalne i powinny zostać usunięte z całego dokumentu jako niezgodne z założeniami ochrony wyjątkowej uniwersalnej wartości.

Podpunkt Ochrona przyrody powinien zostać zmodyfikowany tak, aby odpowiadać zapisom punktu Podstawowe cele zarządzania Obiektem. Proponujemy w tym podpunkcie modyfikację tematów poprzez zamieszczenie:

- Ochrona przyrody: procesów naturalnych, gatunków i siedlisk (w miejsce: Ochrona starodrzewi, Ochrona gatunków i Ograniczenie eksploatacji).
- Monitoring gatunków i stanu siedlisk (proponujemy dodanie tego bardzo ważnego tematu. Zaznaczamy, że nie chodzi tu o badania naukowe czy inwentaryzacje.).
- Ochrona dolin rzecznych oraz obszarów podmokłych.
- Reżim wodny.
- Obiekty archeologiczne i historyczne.

Poniżej przedstawiamy proponowane zapisy:

Ochrona przyrody: procesów naturalnych, gatunków i siedlisk

„Podstawową zasadą gospodarowania Obiektem jest ochrona wyjątkowej uniwersalnej wartości.¹⁰ Zasady gospodarowania odpowiednie dla zachowania procesów naturalnych, gatunków i siedlisk, starodrzewi oraz bogactwa martwych drzew określone są dla poszczególnych stref UNESCO i będą podstawą przygotowania Zintegrowanego Planu Zarządzania Transgranicznym Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowieska.¹¹”

¹⁰ Zgodnie z art. 51 „Wytycznych operacyjnych do realizacji Konwencji światowego dziedzictwa”

¹¹ Zgodnie z Nomination Dossier to the UNESCO for the Inscription on the World Heritage List:
<http://whc.unesco.org/uploads/nominations/33ter.pdf>

Gospodarka leśna prowadzona w Puszczy Białowieskiej, zgodnie z zaleceniami misji IUCN¹², powinna służyć utrzymaniu i odtwarzaniu obecnego stanu ekosystemu, przy zachowaniu zasady minimalizacji zabiegów wykonywanych przez człowieka i wspierania naturalnych procesów. Dla celów bezpieczeństwa dozwolone jest selektywne ścinanie suchych drzew i pozostawianie martwego drewna na miejscu ścięcia.

Ochronie będą podlegały wszystkie siedliska i gatunki chronione przez prawo krajowe, a także gatunki chronione na mocy dyrektyw europejskich i konwencji międzynarodowych przy uwzględnieniu priorytetowego traktowania gatunków związanych ze starym lasem dla których Puszcza stanowi ważne lub najważniejsze refugium.¹³”

Monitoring gatunków i stanu siedlisk

„Niezbędne jest prowadzenie monitoringu siedlisk i gatunków dla stwierdzenia, jakie są trendy zmian liczebności ich populacji i stanu zachowania. Monitoring taki powinien obejmować minimum gatunki i siedliska będące przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 „Puszcza Białowieska”, a wykonywany powinien być zgodnie z założeniami Państwowego Monitoringu Środowiska (PMS), którego częścią jest Monitoring Przyrody (Monitoring Siedlisk Przyrodniczych i Gatunków), polegający na monitorowaniu różnorodności biologicznej i krajobrazowej kraju, w tym sieci Natura 2000. Założenia monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych określone zostały w przewodnikach przygotowanych przez Generalny Inspektorat Ochrony Środowiska, które powinny stanowić podstawę metodyczną prowadzenia monitoringu w Puszczy Białowieskiej.”

Reżim wodny

„Gospodarowanie ekosystemami wodnymi sztucznego pochodzenia będzie prowadzone w sposób zapewniający długoterminowe przetrwanie wykształconych już zbiorowisk roślinnych oraz zespołów zwierząt wodnych i zależnych od wody. Nie będą prowadzone prace skutkujące osuszeniem terenu.

Ochrona siedlisk i gatunków terenów leśnych i otwartych wymaga zachowania obecnych, lub odtwarzania, warunków wodnych odpowiednich dla występujących na tym terenie siedlisk. Zapobieganie pogarszaniu warunków hydrologicznych poprzez osuszanie terenu jest wymogiem minimum. W razie potrzeby utrzymania lub osiągnięcia właściwego stanu siedliska, niezbędne jest przywrócenie odpowiednich warunków wodnych. Dla kontroli stanu wód niezbędne jest prowadzenie monitoringu poziomu wód gruntowych.”

Edukacja

Proponujemy dodanie akapitu wstępnego, który mówi o celach edukacji w związku z Obiektem Światowego Dziedzictwa i jego ochronie:

“Podstawowe cele edukacji związanej z Obiektem Światowego Dziedzictwa to edukowanie o wyjątkowej uniwersalnej wartości, w tym zachodzących procesach naturalnych oraz unikalnej kombinacji siedlisk i gatunków kompleksu lasów nizinnych, charakterystycznych dla

¹² Lethier, H.; Avramoski, O., 2016 - IUCN Advisory Mission to the World Heritage property “Białowieża Forest”, Białowieża, 4-8 June 2016, Mission report, June 21016, IUCN, Gland

¹³ Kujawa et al. 2016. The Białowieża Forest – a UNESCO Natural Heritage Site – protection priorities. Leśne Prace Badawcze, vol. 77 (4)

ekoregionu lasów mieszanych Środkowej Europy. Szczególne ważne dla edukacji jest zrozumienie istoty procesów naturalnych, ochrony starodrzewi oraz znaczenia bogactwa martwych drzew.”

Wnioskujemy o wykreślenie zdania: “Nadleśnictwa Puszczy Białowieskiej prowadzą edukację w oparciu o 10-letnie Programy Edukacji Leśnej Społeczeństwa” i zastąpienia go “Edukacja przyrodnicza prowadzona będzie przez wszystkie podmioty uprawnione do prowadzenia działań edukacyjnych, w tym między innymi nadleśnictwa, jednostki naukowe, szkoły, organizacje pozarządowe oraz licencjonowanych przewodników.”

Zaangażowanie

Proponujemy modyfikację w celu dostosowania do wymogów określonych w Dokumencie Nominacyjnym z 2012 r. Wnioskujemy o zmianę na tekst:

„Wszystkie dokumenty są poddane konsultacjom społecznym i wszystkie uwagi są brane pod uwagę.¹⁴ Konsultacje społeczne prowadzone są w sposób umożliwiający rzeczywisty udział społeczeństwa¹⁵, dlatego wyznacza się termin składania uwag w terminie nie krótszym niż 21-30 dni.

W ochronę Obiektu angażowane są wszystkie zainteresowane strony, w tym miejscowa ludność. Zarządcy Obiektu przy tworzeniu Planu Zarządzania Puszcą Białowieską oraz późniejszej jego realizacji będą brali pod uwagę potrzeby i opinie wszystkich stron, w tym społeczności zamieszkującej na terenie lub w bezpośredniej bliskości Obiektu.

Utrzymanie zasad zbioru owoców runa leśnego

Pozyskiwanie owoców runa leśnego oraz grzybów jest dozwolone we wszystkich strefach UNESCO za wyjątkiem obszaru ochrony ścisłej (Strict protection). Pozwala to na utrzymanie więzi lokalnej społeczności z lasem oraz służy podkreśleniu pozaprodukcyjnych funkcji lasu.”

4. Występujące i potencjalne zagrożenia:

W projekcie założeń zidentyfikowano liczne zagrożenia dla Wyjątkowej Wartości Uniwersalnej Obiektu. Postulujemy o zmianę poszczególnych punktów wymienionych poniżej, zgodnie z Dokumentem Nominacyjnym z 2012 roku oraz innymi dokumentami związanymi z Obszarem UNESCO:

- **Zagrożenie wielkopowierzchniowymi pożarami.**

Wnioskujemy o zmianę punktu „Katastrofy ekologiczne, w tym zagrożenie wielkopowierzchniowymi pożarami lub gradacjami (nadmierna liczebność) owadów” poprzez:

- wykreślenie: „lub gradacjami (nadmierna liczebność) owadów”. Takie zagrożenie nie zostało zidentyfikowane w Dokumencie Nominacyjnym z 2012 roku, co więcej zgodnie z rekomendacjami misji IUCN gradacje owadów są

---

¹⁴ Za: Dokument Nominacyjny z 2012 r

¹⁵ W zgodzie z przepisami ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, sporządzonej w Aarhus dnia 25 czerwca 1998 r.

jednym z procesów naturalnych, co również ma odzwierciedlenie w wielu pracach naukowych.

- o wykreślenie: “Katastrofy ekologiczne:”. Pożary (jak również wiatrołomy) to wielkoskalowe zaburzenia, a nie “katastrofa ekologiczna”.

- Wycyfywanie się gatunków ciepłolubnych oraz izolacja populacji

Wnioskujemy o zmianę punktu „Wymieranie oraz izolacja populacji wielu gatunków (np. ciepłolubnych i borealnych) związane z zanikiem wewnętrznych źródeł rekolonizacyjnych, kształtowanych przez naturalne zaburzenia w ekosystemach leśnych, które w warunkach zbyt małego obszaru Puszczy Białowieńskiej nie funkcjonują w sposób prawidłowy” na zgodny z Dokumentem Nominacyjnym z 2012 roku: “Wycyfywanie się gatunków ciepłolubnych oraz izolacja populacji”.

Ze względu na potencjalną sprzeczność działań związanych z ochroną gatunków ciepłolubnych z ochroną wyjątkowej uniwersalnej wartości Obiektu, wnioskujemy doprecyzowanie punktu, zgodnie z zaleceniami raportu z misji IUCN, poprzez dodanie pod nim treści wyjaśnienia:

“Zagrożenie dotyczy bardzo specyficznych siedlisk i gatunków, którymi “należy się [...] zajmować indywidualnie”¹⁶, stąd niezbędne jest bardzo dokładne określenie miejsc, które objęte są tym zagrożeniem. Co więcej, niezbędna jest zgodność Planu Zarządzania z Planem Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 „Puszcza Białowieńska”. Z tego powodu, określa się że dla siedlisk leśnych zagrożenie to dotyczy tylko siedliska 9110 Ciepłolubne dąbrowy oraz udokumentowanych stanowisk gatunków będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000: 1437 Leniec bezpodkwiatkowy, 1477 Sasanka otwarta oraz 1939 Rzepik szczeciński. Zakłada się, że gospodarka leśna (w szczególności wycinka) nie może być motywowana względami ochrony gatunków ciepłolubnych na całym obszarze Puszczy Białowieńskiej z powodu jej negatywnego wpływu na wyjątkową uniwersalną wartość Obiektu. Podejście ochronne do ochrony gatunków ciepłolubnych na wyznaczonych obszarach lub punktach Obiektu będzie realizowane w przypadku braku konfliktu z potrzebą ochrony wyjątkowej uniwersalnej wartości.

Ciepłolubne gatunki roślin i zwierząt siedlisk otwartych, występujące na obecnie istniejących łąkach i pastwiskach, zapewnione będą miały siedliska w stanie otwartym dzięki ochronie czynnej.”

- Zmiany reżimu wodnego (obniżanie się poziomu wód gruntowych, zanikanie małych oczek wodnych, okresowe wysychanie mniejszych cieków);
- Pogarszający się stan zdrowotny żubra europejskiego powodowany m.in. wysokim współczynnikiem wsobności, pojawianiem się nowych chorób i pasożytów;
- Regresja siedlisk występujących na glebach ubogich powodowana zwiększającą się żyznością gleb;
- Pojawianie się i rozprzestrzenianie się gatunków obcych i inwazyjnych;
- Potencjalny niekontrolowany rozwój infrastruktury turystycznej w otoczeniu Obiektu i na jego terenie.

---

¹⁶ Lethier, H.; Avramoski, O., 2016 - IUCN Advisory Mission to the World Heritage property “Białowieża Forest”, Białowieża, 4-8 June 2016, Mission report, June 21016, IUCN, Gland

- Gospodarka leśna

Proponujemy dodanie tego punktu ze względu na wpływ gospodarki leśnej na siedliska i gatunki leśne, w tym te które są przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000. Gospodarka leśna, w tym usuwanie drzew zasiedlonych przez owady oraz sztuczne nasadzenia, zabroniona jest w czterech strefach UNESCO, stąd prowadzenie jej na tym obszarze jest istniejącym zagrożeniem, które ma istotny wpływ na stan siedlisk i gatunki leśne.

Zagrożenie to określa również:

- Raport z misji IUCN wskazuje, że „Ogólnie rzecz biorąc, wygląda na to, że szereg aktualnych norm i praktyk leśnych nie jest całkowicie właściwych z punktu widzenia ochrony przyrody”.
- Komitet Światowego Dziedzictwa UNESCO w decyzji 40COM7B.92 stwierdza, że pozyskanie drewna w celu sprzedaży nie jest dozwolone i może być przyczyną wpisania obszaru na Listę zagrożonych obszarów Światowego Dziedzictwa.
- Plan Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 „Puszcza Białowieska” zgodnie z którym gospodarka leśna i plantacyjna, usuwanie świerków zasiedlonych przez korniki, wycinka lasu, usuwanie drzew martwych i zamierających, stanowią zagrożenia dla siedlisk przyrodniczych i gatunków priorytetowych dla obszaru jak m.in. dzięcioł białostrzbiety i trójpalczasty, sóweczka, włośchatka, ponurek Schneidera, rozmiarz Kolweński, konarek tajgowy, zagłębek bruzdkowany.

- Rozbudowa dróg na obszarze Obiektu

Wnioskujemy o dodanie tego punktu zgodnie z Dokumentem Nominacyjnym z 2012 r.

5. Zapobieganie zagrożeniom

Wnioskujemy o:

- zmianę słowa „katastrofom” na „zagrożeniom”
- modyfikację zapisu: „wielkopowierzchniowego pożaru, co implikuje konieczność utrzymania sieci dróg umożliwiających dostęp do zagrożonych obszarów. Drogi, które nie mają strategicznego znaczenia dla bezpieczeństwa Obiektu nie będą utrzymywane.” na: „wielkopowierzchniowego pożaru, co implikuje konieczność utrzymania strategicznych dróg umożliwiających dostęp do zagrożonych obszarów, dla których zagrożenie pożarowe jest najwyższe. Drogi, które nie mają strategicznego znaczenia dla bezpieczeństwa Obiektu nie będą utrzymywane.”
- usunięcie zapisu „wielkopowierzchniowych gradacji owadów, co implikuje konieczność prowadzenia monitoringu oraz działań w zakresie ochrony czynnej” oraz
- modyfikację zdania „Szczegółowe informacje...”, poprzez usunięcie „lub gradacji owadów”.

Jak zaznaczyliśmy w punkcie 4, takie zagrożenie jak gradacje owadów nie zostało zidentyfikowane w Dokumencie Nominacyjnym z 2012 roku, co więcej, zgodnie z rekomendacjami misji IUCN gradacje owadów są jednym z procesów naturalnych, co również ma odzwierciedlenie w wielu pracach naukowych.

8. Program wdrożenia

Przedstawiamy nasz komentarz do zapisów tego punktu.

Program przygotowania Planu Zarządzania określony został w dokumencie załączonym do Dokumentu Nominacyjnego z 2012 roku¹⁷, w części „Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieska”: Mapa drogowa dla przygotowania i realizacji” (Management Plan for the World Heritage Property „Bialowieza Forest” Roadmap for preparation and implementation) (dalej: Mapa drogowa Planu Zarządzania). Zgodnie z nim, między zaakceptowaniem Planu Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 (koniec 2015 roku) a wejściem w życie Planu Zarządzania może upłynąć około pół roku. Nawet jeśli były to założenia zbyt optymistyczne, pomiędzy wejściem w życie wyżej wymienionych dokumentów planistycznych nie powinno mijać aż 5 do 6 lat (4-5 lat od stycznia 2017), czyli 10-12 razy więcej czasu niż przewidziano, jak zostało zaproponowane w projekcie założeń do Planu Zarządzania. Tak odległy termin nie jest uzasadniony, w szczególności kiedy bardzo dużo założeń i informacji jest już zapisanych w Dokumencie Nominacyjnym z 2012 roku, włączając wytyczenie stref UNESCO wraz z określeniem dozwolonych w nich działań. Przypominamy, że Komitet Światowy Dziedzictwa UNESCO, w decyzji 40COM 7B.92, określił że przygotowanie Planu Zarządzania jest sprawą priorytetową.

Bardzo długi okres przygotowania Planu Zarządzania motywowany jest prowadzeniem konsultacji społecznych. Trudno jest w to uwierzyć, zakładając, że społeczeństwo nie było dopuszczone do prac nad przygotowaniem projektu założeń do Planu Zarządzania, mimo oficjalnych pism kierowanych do Ministra Środowiska¹⁸ z prośbą o włączenie organizacji społecznych do tego procesu. Co więcej czas konsultacji samego projektu założeń do Planu Zarządzania wynosi zaledwie 4 dni robocze. Trudno zrozumieć dlaczego planuje się 2 lata na konsultacje społeczne, kiedy społeczeństwo ma tylko 4 dni robocze na wyrażenie swojej opinii o projekcie założeń do Planu Zarządzania.

Rzeczywistym problemem wydaje się opieszałość w przygotowaniu Planu Zarządzania. W 2014 roku, w decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO (38 COM 8B.12) mowa była o przygotowaniu Planu Zarządzania, w 2016 roku Komitet (decyzja 40COM 7B.92) ponowił swoją prośbę. Projekt założeń do Planu Zarządzania, pięciostronicowy dokument, który powinien opierać się w głównej mierze na tekście wcześniej przygotowanych dokumentów, powstał aż pół roku po ponowieniu prośby przez Komitet. To stanowczo za długo. Wnioskujemy o zintensyfikowanie prac nad Planem Zarządzania, skrócenie czasu przygotowywania dokumentów oraz o dopuszczenie społeczeństwa do prac nad nimi.

Na koniec chcielibyśmy nawiązać do stwierdzenia, że „Puszcza Białowieska jest również postrzegana jako dziedzictwo kulturowe miejscowej ludności. [...] Użytkowanie puszczy, m.in. sadzenie, wycinanie, bartnictwo czy zwyczajne zbieranie grzybów lub owoców leśnych jest odziedziczonym po przodkach prawem a zarazem zobowiązaniem do zachowania Jej w równowadze dla przyszłych pokoleń”. Obszar Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieska” nie znalazł się na Liście UNESCO ze względu na walory kulturowe, lecz przyrodnicze. Warto zaznaczyć jednak, że wymagania użytkowania określone dla poszczególnych stref UNESCO pozwalają na bardzo duże możliwości rozwoju lokalnego, w szczególności związane z turystyką, jak i pozwalają na zbiór owoców leśnych. Rekreacja oraz zbieranie jagód i grzybów możliwe są we wszystkich strefach poza ochroną ścisłą. Różne formy działalności są dozwolone na tych terenach „pod warunkiem, że zrównoważone

¹⁷ Nomination Dossier to the UNESCO for the Inscription on the World Heritage List:

<http://whc.unesco.org/uploads/nominations/33ter.pdf>

¹⁸ Pisma z 23 września i 21 października 2016 r.

użytkowanie lub jakiegokolwiek inne zmiany nie będą miały niekorzystnego wpływu na wyjątkową uniwersalną wartość dobra” (Art. 119 „Wytycznych operacyjnych do realizacji Konwencji Światowego Dziedzictwa”). Z tego powodu wnioskujemy o nie wskazywanie, lub sugerowanie, Światowego Dziedzictwa jako pojęcia przeciwstawnego wobec rozwoju gospodarki lokalnej czy dziedzictwa kulturowego.